

Charakter českého lesnictví upadá

Odliv lesních dělníků, jako jsou dřevorubci či pracovníci v pěstební činnosti, způsobily mimo jiné dlouhodobě nízké mzdy v lesnictví. Kromě toho často panují neodpovídající pracovní podmínky v oboru, což se promítá i do bezpečnosti práce, kvůli tomu o obor není zájem hlavně u mladých lidí. Výsledkem je špatné celospolečenské postavení lesníků, z čehož plyne nízký zájem o obor u veřejnosti, médií, a tím i politické reprezentace. Tento problém nevznikl v minulém ani v předchozím volebním období, ale panuje v oboru dlouhodobě.

Je proto paradoxem, že řada vlastníků lesů v zemi se nyní upíná na vládní představitele s požadavkem řešení nedostatku pracovníků v lesním hospodářství, když mnoho z nich zavdalo svým přístupem příčiny k jejich odchodům z lesnictví. Jejich návrhem není přilákat místní obyvatele na práce v lesích a hledat v tomto směru finanční podporu, ale umožnit zaměstnávat levnou pracovní sílu ze zahraničí. Tímto krokem se ale cena práce opět devaluje, byť by mohla vystoupit do výše akceptovatelné českými kvalifikovanými dělníky, a především těmi, co budou obor studovat na základě finančních stipendií.

Nelze všechny vlastníky lesů házet do stejného pytle, jelikož každý k sociálnímu pilíři naplňujícímu princip trvale udržitelného hospodaření (TUH) přistupuje odlišně. Ke všemu soukromí vlastníci spravují jen 43 % lesních porostů a 57 % jsou lesy ve vlastnictví státu. Proto největší váha problémů, které byly charakterizovány v předchozích článcích, spadá na státní lesy a především na Lesy České republiky, s. p. (LČR). Jaký je ale přístup v okolních státech v ohodnocení ceny práce ve srovnatelných pracovních profesích k lesnictví? Stačí jednoduše porovnat s okolními státy a zejména pak s Bavorskem, které je podobné svoji rozlohou, přírodními podmínkami a skladbou lesa. Pakliže tak učiníme, zjistíme, že mzdy jsou výrazně vyšší. Tomu však odpovídá i stabilita pracovních sil v lesnictví a jejich postavení ve společnosti.

Jde pouze o zisk

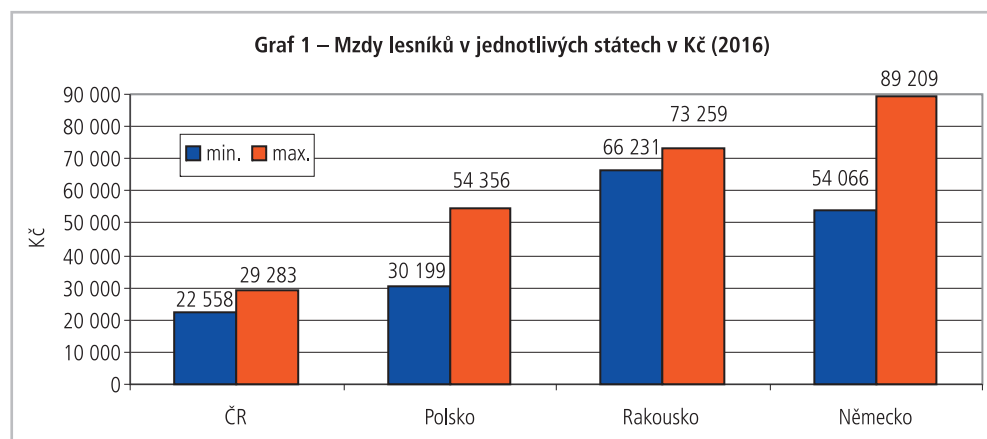
LČR mají největší vliv na soukromý lesnicko-dřevařský sektor, protože jsou dominantním vlastníkem lesa. Na dřevo LČR a poskytované služby jsou některé firmy, smluvní partneri (SP) LČR, přímo vázané a životně závislé, což vzešlo z transformace lesů před 25 lety. Tehdy se celkový kompaktní a dobře provázaný systém lesní výroby a prodeje dřeva oddělil. Hospodaření v lesích se ponechalo Lesům ČR a dřevařský byznys a služby provádějící výrobní činnosti v lesích přešly pod soukromé firmy. Nyní jsme svědky negativních důsledků transformace lesů. Iracionální prodej dřeva ze strany LČR v systému „při pni“, který nereflexuje trh, čímž dostává SP do existenčních problémů, a nedostatek lesních dělníků na trhu, jenž vzešel z nízkých mezd za práci v lese placených smluvním partnerem. Zavedený obchodní model (OM) LČR, jenž je výjimkou ve střední Evropě, jsme již popisovali. OM za současné krizové situace na trhu se dřívím a kvůli nedostatku personálních kapacit nefunguje dobře. Stále více je totiž zřejmé, že OM neumí pružně reagovat na kalamitní situace. Věrohodným příkladem je situace z minulého roku, kdy došlo k náhlému ukončení smluv vzájemnou dohodou mezi LČR a SP z důvodu kalamitní situace a problémům na trhu se dřívím.

Vysoutěžené ceny dřeva SP v rámci jednotlivých komplexních zakázek totiž neodpovídaly skutečným cenám na trhu, proto se následně vypsaly nové, údajně objektivnější tendry.

Za současného vývoje počasí, kdy podle predikcí klimatologů bude docházet v důsledku globální klimatické změny (GZK) stále častěji k obdobným kalamitním situacím – suchu a gradaci kůrovci, což se dále projeví (nejen) na trhu se dřívím, se zdá, že stávající OM není zcela vhodný. Tím se otvírá prostor pro nutnou změnu ve strategii obchodních kanálů LČR, bez ohledu na to, že stávající způsob prodeje dříví přináší podniku vysoký ekonomický profit. Je třeba mít na paměti, že lesy, především ve vlastnictví státu, nejsou pouze výrobnou peněz pro státní rozpočet, ale měly by produkovat i neekonomické služby, jak to vyžaduje princip TUH, v němž funkce ekonomická, ekologická a sociální tvoří rovnováhu mezi využíváním lesa a jeho prostředím. To má vliv i na stabilní tržní prostředí, stejně jako na zachování a posílení personálních a zaměstnaneckých kapacit v lesnictví. A zde je zásadní role správců státních lesů, kteří by měli udávat standard v odměňování lesního personálu tak, aby výše mzdy reflektovala u dělnických profesí vývoj domácí průměrné hrubé mzdy a ideálně v rámci více kvalifikovaných pracovních pozic (např. lesníků) ji převyšovala. Určitá konkurence by tím pomohla k navýšení mezd u nestátních vlastníků lesů a tím i k celkové atraktivitě oboru. Je proto na místě se opět ptát, kdo jiný, nežli stát, by měl udávat mzdovou úroveň lesnického personálu v lesním hospodářství? Vždyť jenom státnímu podniku LČR, který je jeden z několika správců státního lesa, patří téměř polovina českých lesů. Zároveň vytvořil zisk od roku 2013 až po rok 2017 téměř 30 mld. korun a pouze v roce 2016 to bylo po zdanění 4,159 mld. korun. Není čas na to, aby se tyto zisky odrazily i ve mzdách státního lesnického personálu, když už nelze přímo ovlivnit odměňování dělníků a hajných u smluvních partnerů?

V současnosti se finanční výsledek plynoucí především z prodeje státního dřeva převedl z účtů LČR do státního rozpočtu, kde se rozpustil mimo lesnicko-dřevařský segment trhu. Snaha státu o vysoké zisky, které si žádá státní pokladna, je úctyhodná, ale zjevně s viditelnými negativními dopady na celý lesnický obor a také na venkov. Nynější vedení LČR sice přistoupilo k navýšení mzdy u svých zaměstnanců, ale k takovému zvýšení, které by reflektovalo vývoj ekonomiky a dlouhodobých výnosů podniku, nedošlo.

Pro úplnost je ale potřeba uvést, že stávající vedení LČR, kromě navýšení mzdy všem zaměstnancům, přistoupilo například k obnově celého vozového parku. Každému revírníkovi bylo přiděleno reprezentativní vozidlo. Dále ve

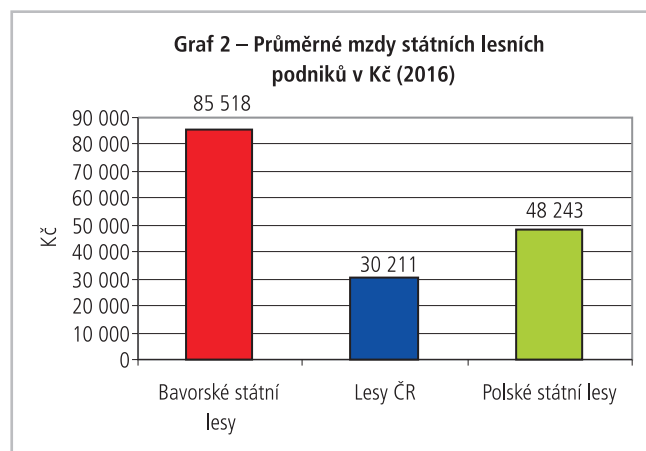
dení nechalo ušít nové uniformy, zaplatilo zaměstnancům kvalitní oblečení do terénu podle výběru zaměstnance a každoročně přispívá do kulturního a sociálního fondu (FKSP). To jsou aktivity vedení, které zlepšují pracovní podmínky a prostředí u kmenových zaměstnanců firmy v terénu, o nichž si pracovníci u jiných firm včetně některých státních mimo lesnický obor mohou nechat jen zdát. A to nezmiňují benefity pro zaměstnance, které má

na podporu vědy a výzkum, na školství nebo na lesní pedagogiku. Přesto nelze přehlédnout dojem, že zřejmě touha státu i některých dalších vlastníků lesů dosahovat nejvyššího možného zisku ze svých lesů do svých pokladen byla a je stále větší. To je zcela relevantní, ale nemělo by se zapomínat, že na tvorbě zisku se nejvíce podílí lesnický personál. Proto i ocenění jejich práce by mělo být adekvátní vůči ziskům jejich podniků. Sice nestátní

jakou náplň práce má lesník, či jaký je rozdíl mezi myslivcem a lesníkem, ale stejně na zmíněné profesi bude pohled s despektem. Možná i proto lze slyšet z řad lesníků, že jejich obor nemá žádnou budoucnost a perspektivu, kvůli čemuž je poptávka uchazečů o vzdělání v oboru tak malá.

Mzdy v okolních státech

Pokud se bavíme o spokojenosti zaměstnanců v lesnictví ve středoevropském prostoru, tak v Německu, Rakousku či v Polsku budou pravděpodobně spokojenější. Odměňování v ČR za nimi hrubě zaostává, jak vyplývá z grafu 1. Průměrná hrubá mzda v ČR byla za rok 2016 u lesních dělníků 19 336 Kč/měsíc. U zaměstnanců v LH je pak průměrný hrubý výdělek 25 602 Kč/měsíc. Ovšem zohlednit je třeba jejich pracovní povinnosti, požadavky na vysokou odbornou úroveň a odpovědnost, kterou zastávají při správě lesů. Byť cena dřeva na středoevropském trhu je víceméně stejná a podniky spravující státní lesy v jednotlivých sousedních státech nedosahují tak vysokých zisků jako LČR. Jenže průměrné hrubé mzdy v oboru, kde je lesnictví na vysoké úrovni, jsou výrazně vyšší v porovnání se mzdou v ČR, jak lze vyčíst z grafu 2. Pokud porovnáme státní podnik LČR detailněji s Bavorskými státními lesy (BaySF), které jsou charakterově nejvíce podobné co do velikosti podniku, skladby lesů a růstových podmínek, zjistíme, že v porovnání s Bavorskými státními lesy (BaySF) mají menší zisk na hektar lesní plochy o 935 Kč/ha oproti LČR. Na druhé straně si BaySF při menším zisku dovoří lépe ohodnotit své zaměstnance o 65 %, což tvoří více než 55 tis. Kč/měsíc průměrné hrubé mzdy.

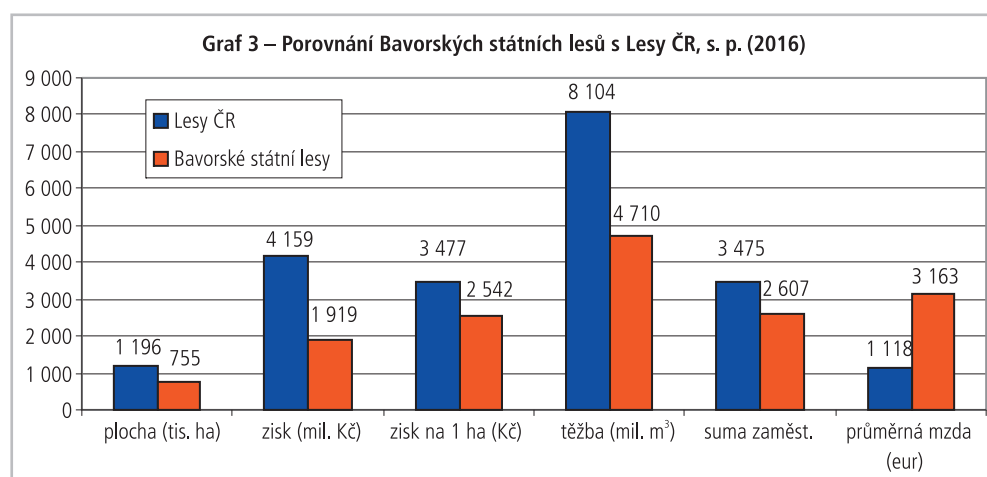
firma ve svém portfoliu. Na druhou stranu LČR generují takové zisky svému majiteli (tedy státu – a potažmo všem jeho občanům), že signifikantní zvýšení mezd u lesnického personálu je zcela adekvátním řešením pro odpovědné zástupce majitele v rámci narovnání disproporce mezi zisky podniku a výší mezd. Nemluvě pak o navýšení nástupní hrubé mzdy, která je zásadní pro získávání kvalitních zaměstnanců.

Lesnická prestiž doznala újm

Snahy o zlepšení situace státních i nestátních vlastníků lesů se v lesnictví nedají upřít. Jak státní podniky, tak i řada nestátních vlastníků lesů finančně přispívá

vlastníci mohou mít své prioritní cíle a svou soukromou politiku řízení lesů, ale státní správci lesů jako první deklarují vyváženost řízení společnosti na základě principů trvale udržitelného rozvoje a vládních cílů. A to se musí zásadně promítnout i do sociálního a ekologického pilíře, nikoliv pouze do pilíře ekonomického.

Avšak pokud vlastníci soukromých lesních podniků a výhradně těch státních ve skrze jejich politickou reprezentaci nebudou ochotni alespoň částečně oželeť svoje vysoké zisky ve prospěch slušných životních příjmů svých dělníků a lesníků, pak se domnívám, že se nezlepší postavení lesnictví ve společnosti. Protože veřejnost sice bude například vědět,

Kdo zachrání české lesnictví?

Personální krize má dvě roviny – nedostatek kvalitních manuálních pracovníků i odborníků, kteří se umí postavit všem lesnickým problémům, čelit jim pragmaticky a efektivně, ale také těch, jež jsou schopni naplňovat a realizovat do praxe nejen své vize, ale i výsledky novodobého aplikovaného výzkumu. Skepse je na místě, protože nutných změn vyžadujících neodkladnou reakci je mnoho. Změny se však neobejdou bez podpory politické reprezentace. Ta nemůže stát opodál. Naopak musí dát jasně najevo svůj postoj vůči českým lesům a státním podnikům, stanovit cíle a úkoly, které budou vedeny také potřebou zlepšení celkové situace v lesnicko-dřevařském odvětví. To znamená předložit ucelenou koncepci s časově definovanými úkoly, jejichž řešení bude vycházet z relevantních dat vědy a výzkumu a také z pravidelné inventarizace lesů. Přece jen lesní výroba pracuje s živým organismem – lesním ekosystémem, do něhož vstupují neočekávatelné přírodní skutečnosti a různé tlaky (dlouhá výrobní doba, vliv kalamit, klimatická změna apod.).

Lesnictví dnes čelí největší kůrovcové kalamitě v historii ČR. To se neobejde bez kvalitních lesních dělníků a akceschopných technických pracovníků na všech úrovních, kteří budou schopni samostatně a efektivně řešit problémy a také podporovat a prosazovat zavádění nových vědeckých poznatků. Lesnictví nutně potřebuje změnu nejen v hospodaření, v přístupu řízení, ale i v myšlení. To je nutno integrovat již do výuky na středních lesnických školách. Stejně tak je nutno postupovat u všech lesnických disciplín, kde by se měly protnout stávající vyučované standardy s těmi nejmodernějšími poznatky a postupy aplikovaného výzkumu a praxe. Pokud totiž chceme, aby byl lesnický obor více respektován a uznáván, musíme nejdříve začít se změnou v oboru – u sebe, být k sobě kritičtí, respektovat názory ostatních a nevnímat je jako útoky, nýbrž brát je jako podněty k zamýšlení a třeba ke zlepšení oboru, více si vadit práce kolegů a v neposlední řadě lépe odměňovat. Je na každém vedení lesnické firmy, a především vlastníků lesů, zda budou ve svém řízení uplatňovat více sociální pilíř, aby se lesnictví stalo atraktivním a stabilním oborem. Je důležité si uvědomit, že každý manuální pracovník či hajný vykonávající správu lesa dává svým stylem a způsobem života signál veřejnosti, jak se obora daří. Vzhledem k tomu, že cena českého dřeva je zcela srovnatelná s cenami sousedních států, je dostatečný prostor, aby se tato hodnota projevila i ve mzdách napříč celým sektorem.

Ing. Aleš Erber
Lesnický analytik a odborný lesní hospodář